

Nr 41.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa områden av kronoegendomen Fagersåna Nolgården nr 2 i Skaraborgs län.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 27 februari 1948 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 166, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, under punkten 6:o föreslagit riksdagen

dels medgiva, att av kronoegendomen 1 mantal Fagersåna Nolgården nr 2 i Ransbergs socken, Skaraborgs län, må på av Kungl. Maj:t föreslagna villkor försäljas följande å av distriktslantmätaren G. Bonde vid avstyckningsförrättningar åren 1947 och 1948 upprättade kartor utmärkta lotter, nämligen

lotterna littera B—F (tidigare betecknade med nr 24, 27—29, 32—36) till Ransbergs kommun för en sammanlagd köpeskilling av 21 589 kronor jämte avstyckningskostnader,

lotterna littera L, V och X (tidigare betecknade nr 16, 17 och 30), lotten littera L (nr 30) om 15 950 m² till Fagersåna Verken Aktiebolag för 14 500 kronor, lotten littera V (nr 16) om 493 m² till Martin Lindell för 148 kronor och lotten littera X (nr 17) om 1 360 m² till Enoch Lindell för 408 kronor,

lotten littera Y (tidigare betecknad med nr 14) om 6 180 m² till Närkes Torfaktiebolag för 4 944 kronor, samt

en med littera B betecknad lott om 1 503 m² till Tilly Tornblad för 1 878 kronor 75 öre,

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder för försäljning av *lotterna littera G—K* (tidigare betecknade med nr 25, 26, 37, 38 och 39), utmärkta å en av Bonde vid avstyckningsförrättning år 1948 upprättad karta, samt *lotterna littera i—ö* och *a₁—h₁*, utmärkta å en av Bonde år 1944 upprättad avstyckningsplan för en del av egendomen.

I sammanhang härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Sundström m. fl.* väckt motion, nr 469, däri hemställt, »att riksdagen måtte besluta försälja till vaktmästare Axel Alexandersson, Skövde, lott nr 11 av Fagersåna Nolgården nr 2 i Skaraborgs län, till handlanden Frithiof Pettersson, Skövde, lott nr 12, till glasmästare Carl Nyström, Skövde, lott nr 13, till handlanden Nils Parneby, Skövde, lott nr

20 och till postiljon A. E. Larsson, Skövde, lott nr 31 av samma fastighet på villkor som utskottet kan finna skäligt föreslå.»

Beträffande den utredning, som ligger till grund för Kungl. Maj:ts framställning, får utskottet, i den mån ej därför redogöres närmare i det följande, hänvisa till propositionen. I avseende å de skäl, som anförts till stöd för motionerna, hänvisas till dessa.

Ifrågavarande kronoegendom är för tiden den 14 mars 1939—den 14 mars 1959 utarrenderad till J. A. Tornblads dödsbo. Å egendomens ägor ligger sydost om sjön Örlen Fagersanna station å järnvägen Skövde—Karlsborg. Avståndet från Skövde är cirka 32 kilometer. Flera tomtområden på ömse sidor om järnvägslinjen ha tidigare sålts från egendomen enligt Kungl. Maj:ts med riksdagen fattade beslut. Vid egendomens utarrendering har undantagits all i kronans ägo kvarvarande mark mellan järnvägslinjen och sjön Örlen, däribland viss jord, som vunnits vid sänkning av sjön och enligt en år 1936 fastställd rågångsförrättning tillagts egendomen.

I anslutning till inkomna ansökningar om inköp av mark upprättades år 1936 ett förslag till försäljningsplan för den mellan järnvägslinjen och sjön belägna delen av egendomen. Flertalet av de i planen upptagna tomterna har från den 14 mars 1939 i avvaktan på försäljningsplanens genomförande varit utarrenderade till personer, som önska förvärva dessa. Sedan länsstyrelsen förklarat sig icke kunna godtaga nämnda plan såsom plan för verkställandet av avstyckningar från egendomen, har på domänstyrelsens föranstaltande förslag till avstyckningsplan för ett område av egendomen om cirka 41 hektar år 1944 upprättats av distriktslantmätaren Gösta Bonde. Detta förslag har fastställts av länsstyrelsen den 26 april 1945.

I anslutning till avstyckningsplanen har *uppskattningsnämnden* föreslagit försäljning av 39 lotter. Den med nr 31 i förslaget betecknade lotten har ansetts icke böra säljas utan betecknats såsom friluftsområde. Utöver i uppskattningsnämndens försäljningsförslag ingående tomtområden ha å plankartan inlagts övriga i avstyckningsplanen ingående tomtområden, utmärkta med littera a—ö samt a₁—h₁ med åtecknad av vederbörande lantmätare för avstyckning uppgiven areal (kvadratmeter) för envar av dem.

Statens byggnadslånebyrå, som på anmodan av domänstyrelsen avgivit yttrande i ärendet, har anfört bland annat följande.

De i regel för sommarnöjesändamål avsedda strandlotterna (nr 1—13, 15, 19—22 och a—h) utgöras helt eller delvis av gammal sjöbotten, som vid högvatten i sjön Örlen står under vatten. Även vid lågvatten torde stora delar av denna mark vara sank samt på grund härav olämplig för bebyggelse. Såväl ur fastighetsbildningssynpunkt som med hänsyn till att stränderna böra i största möjliga utsträckning reserveras för allmänt behov synes lämpligheten av förslaget om sammanläggning av lotterna 1—9 med söder om järnvägslinjen belägna tomtområden starkt kunna ifrågasättas. På grund härav avstyrker byrån försäljning av samtliga nyss angivna lotter.

Överjägmästaren har anfört bland annat, att efter sjösänkningen å stora delar av strandpartierna, särskilt de med nr 11—13, 19—22 samt littera a

och b betecknade lotterna ävensom avdelning nr 2 å Bondes avstyckningsplan, uppkommit en tät och synnerligen vacker föryngring av al och björk i åldern 15—20 år med en höjd av 8—12 meter. På grund härav och med hänsyn till strandlotternas sidlänta läge har överjägmästaren ansett, att nämnda lotter jämte lotterna nr 10 och 14 för närvarande icke borde försälas utan tills vidare utarrenderas. Det syntes jämväl vara tveksamt huruvida strandlotterna nr 1—9, som utgjordes av gallstrand, borde försälas.

Domänintendenten har i ärendet anfört bland annat följande.

Lotterna 1—9 äro på grund av sitt av järnvägen avskilda läge och sin beskaffenhet i övrigt mycket litet ägnade för upplåtelse till allmänheten. Lotternas avskilda läge kan lätt medföra, att å lotterna efter en sådan upplåtelse uppstår friluftsliv i mindre önskvärda former. Fyra av lotterna arrenderas för närvarande av ägare till tomter belägna å andra sidan järnvägslinjen. På dessa tomter ha bostadshus uppförts, som bebos året runt. Såväl dessa tomtägare som övriga innehavare av lotterna ha utfört anläggningar för bad, båthamn, tvätt etc. i den förhoppningen, att de — sedan avstyckningsplanen färdigställts — skulle få förvärva lotterna för sammanläggning med dem tillhöriga, söder om järnvägen belägna tomter. På grund härav och då i övrigt avsevärda och tillräckliga arealer av strandområdet reserverats för friluftssändamål borde samtliga berörda lotter försälas enligt uppskattningsförslaget, då sociala synpunkter icke kunde anses lägga hinder i vägen för en dylik disposition. Förslaget att tomterna nr 11—13, 19 och 20 jämte nr 10 bibehållas i kronans ägo kan domänintendenten biträda, då dessa tomter genom sitt läge och sin beskaffenhet eventuellt kunna anses lämpliga för utökning av allmänna platser.

Domänstyrelsen har i skrivelse den 30 januari 1948 underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning. Styrelsen har därvid, bland annat med hänsyn till vad domänintendenten och uppskattningsnämnden anfört, icke velat motsätta sig genomförandet av förslaget om försäljning av lotterna 1—9, motsvarande avstyckningslotterna littera M—U. Enligt förrättningshandlingarna hade föreskrift lämnats, att dessa lotter icke finge bebyggas. Strandlotterna 10—13, 19—22 och littera a—h borde tills vidare av skäl, som berörts av såväl statens byggnadslånebyrå som överjägmästaren, behållas i kronans hand och utarrenderas, i förekommande fall till de nuvarande innehavarna av lotterna.

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 14 februari 1948 dagtecknad skrift ha Axel Alexandersson m. fl. hemställt att få förvärva av dem arrenderade strandtomter.

Föredragande departementschefen, statsrådet Sköld, har i ärendet anfört och föreslagit följande.

»Mot den av domänstyrelsen förordade försäljningen av lotterna littera B—F (nr 24, 27—29, 32—36) synes intet vara att erinra under förutsättning, att Ransbergs kommun vid köpet ålägges att i sammanhang med lotternas bebyggande sörja för att lotternas behov av vatten och avlopp blir tillgodosett, så att sanitära olägenheter icke uppstå på grund av tomtupplåtelseerna. Däremot anser jag, att lotten littera A (X/N) tills vidare bör bibehållas i kronans ägo.

Den föreslagna försäljningen av lotterna littera G—K (nr 25, 26, 37, 38 och 39) finner jag icke böra komma till stånd.

Ej heller synes någon försäljning av lotterna littera M—U (nr 1—9) samt 10—13, 15, 19—22 och a—h nu böra ske. Däremot vill jag förordade, att lotterna littera L, V och X (nr 16, 17 och 30) försäljas på sätt domänstyrelsen föreslagit.

Likaså har jag intet att erinra mot de av domänstyrelsen föreslagna försäljningarna av lotten littera Y (nr 14) till Närkes Torfaktiebolag och av den med littera B betecknade lotten om 1 503 m² till Tilly Tornblad.

Beträffande lotterna littera G—K (25, 26, 37, 38 och 39) och de lotter, som åsatts litterabeteckningarna i—ö och a₁—h₁, synas dessa böra få försäljas genom beslut av Kungl. Maj:t eller efter Kungl. Maj:ts bestämmande av domänstyrelsen. Lotternas saluvärden torde härvid böra fastställas efter hörande av statens byggnadslånebyrå, som jämväl torde böra beredas tillfälle att yttra sig beträffande övriga försäljningsvillkor. Därest domänstyrelsen av Kungl. Maj:t erhåller uppdrag att försälja lotterna, torde Kungl. Maj:t därvid böra ange vissa grunder i fråga om saluvärden, ordnandet av vägar, vatten och avlopp m. m., som av styrelsen böra iakttagas vid lotternas försäljning.»

Utskottet. De av Kungl. Maj:t föreslagna försäljningarna från ifrågavarande kronoegendom tillstyrkas av utskottet. Likaså förordar utskottet att bemyndigande lämnas Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för försäljning av lotterna littera G—K, i—ö och a₁—h₁.

Utskottet vill här erinra, att uppskattningsnämnden i sitt försäljningsförslag jämväl upptagit vissa strandlotter, betecknade med nr 1—13 och 19—22 samt littera a och b. Av dessa lotter har domänstyrelsen föreslagit försäljning av lotterna nr 1—9, vilka efter avstyckningsförrättningar åsatts beteckningarna M—U, medan övriga lotter ansetts böra tills vidare behållas i kronans ägo. Kungl. Maj:t har i förevarande proposition icke föreslagit försäljning av någon av nu nämnda lotter.

I motionen II: 469 har hemställts, att lotterna nr 11—13, 20 och 31 må försäljas till de nuvarande arrendatorerna. Med anledning härav har en delegation av utskottet avlagt ett besök på platsen. Av vad därvid förekommit har utskottet bibringats den uppfattningen att bärande skäl icke synas föreligga för att i kronans hand bevara förenämnda i uppskattningsnämndens försäljningsförslag upptagna strandlotter. Nämnda lotter torde icke såsom i ärendet ifrågasatts kunna erhålla användning såsom fritidsområden för kommunen, i synnerhet som kommunens behov av fritidsområden synes vara väl tillgodosett. Den å lotterna befintliga lövskogen torde för kronans del icke vara av något större värde. Då det synes utskottet som om ifrågavarande lotter icke lämpligen kunna disponeras för annat än sommarnöjesändamål, anser sig utskottet böra förordade försäljning av nu berörda lotter. Vad angår de med nr 1—9 betecknade lotterna, vilka efter försäljning äro avsedda att sammanläggas med å andra sidan om järnvägen befintliga

fastigheter, torde väl mot försäljning av dessa kunna anföras att detta från fastighetsbildningsynpunkt kan anses mindre tillfredsställande. Detta skäl torde emellertid i förevarande fall icke böra tillmätas avgörande betydelse. Utskottet vill därför föreslå att samtliga lotter nr 1—13 och 19—22 samt littera a och b försäljas. Försäljningen av dessa lotter torde böra bedömas i ett sammanhang. Såsom av den föregående redogörelsen framgår, ha arrendatorerna av vissa av dessa lotter i särskild framställning hos Kungl. Maj:t hemställt att få inköpa dessa. Med hänsyn till att nämnda framställning för närvarande är föremål för Kungl. Maj:ts prövning finner utskottet sig böra förorda, att bemyndigande nu lämnas Kungl. Maj:t att försälja ifrågavarande lotter efter den ytterligare utredning, som kan befinnas erforderlig, och på de villkor Kungl. Maj:t kan finna skäliga. Vidkommande den i motionen berörda lotten nr 31 torde, med hänsyn bland annat till att densamma i den för området fastställda avstyckningsplanen utlagts som ett skyddsområde mellan Fagersanna verken aktiebolag tillhörigt fabrikskomplex och den närmaste bostadsbebyggelsen, någon försäljning av densamma icke böra övervägas.

På grund av vad nu anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och i anledning av motionen II: 469

dels medgiva, att av kronoegendomen 1 mantal Fagersåna Nolgården nr 2 i Ransbergs socken, Skaraborgs län, må försäljas följande lotter, nämligen

lotterna littera B—F, utmärkta å en av distriktslantmätaren G. Bonde vid avstyckningsförrättning år 1948 upprättad karta (tidigare betecknade med nr 24, 27—29, 32—36) till Ransbergs kommun för en sammanlagd köpeskilling av 21 589 kronor jämte avstyckningskostnader, under villkor att lotterna försäljas i befintligt skick med tillträdesrätt å dag, som domänstyrelsen efter överenskommelse med egendomens arrendator äger bestämma, samt att kommunen för binder sig att i sammanhang med lotternas bebyggande sörja för att lotternas behov av vatten och avlopp blir tillgodosett,

lotterna littera L, V och X, utmärkta å av Bonde vid avstyckningar år 1948 upprättade kartor (tidigare betecknade nr 16, 17 och 30), lotten littera L (nr 30) om 15 950 m² till Fagersanna Verken Aktiebolag för 14 500 kronor, lotten littera V (nr 16) om 493 m² till Martin Lindell för 148 kronor och lotten littera X (nr 17) om 1 360 m² till Enoch Lindell för 408 kronor, under villkor att lotterna försäljas i befintligt skick med tillträdesrätt omedelbart,

lotten littera Y (tidigare betecknad med nr 14) om 6 180 m², utmärkt å en av Bonde vid avstyckningsförrättning år

Jordbruksutskottets utlåtande nr 41.

1948 upprättad karta, till Närkes Torfaktiebolag för 4 944 kronor, under villkor att lotten försäljes i befintligt skick med tillträdesrätt omedelbart, samt

en med littera B betecknad lott om 1 503 m², utmärkt å en av Bonde vid avstyckningsförrättning den 20 september 1947 upprättad karta, till Tilly Tornblad för 1 878 kronor 75 öre, under villkor att lotten försäljes i befintligt skick med tillträdesrätt omedelbart;

skolande vid försäljningarna iakttagas,

beträffande en var av samtliga lotter, att förbehåll göres för de jämkningar i lotternas gränser och arealer, som påkallas för avslutande av avstyckningsförrättningarna, samt

beträffande en var av lotterna littera L och Y, att i köpekontrakten med Fagersanna Verken Aktiebolag och Närkes Torfaktiebolag intages erinran om att bolagen ha att i lagstadgad ordning söka tillstånd till sina förvärv;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att på sätt i det föregående angivits vidtagna åtgärder för försäljning av *lotterna littera G—K och M—U* (tidigare betecknade med nr 25, 26, 37, 38 och 39 samt 1—9), utmärkta å av Bonde vid avstyckningsförrättningar år 1948 upprättade kartor, ävensom *lotterna nr 10—13 och 19—22 samt littera a och b, i—ö och a_r—h_r*, utmärkta å en av Bonde år 1944 upprättad avstyckningsplan för en del av egendomen;

B. att motionen II: 469, i vad den ej behandlats under A. ovan, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 3 juni 1948.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se under utlåtandet nr 40.